

HET OUDE EGYPTE

**VAN FARAO'S EN PIRAMIDES
TOT MUMMIES EN GODEN**

Lannoo

Penguin
Random
House

Eindredacteur Georgina Palffy
Project beeldredacteur Kit Lane
Vormgevers Sheila Collins, Sunita Gahir, Jim Green
Illustratoren Paula Doherty (Advocate Art),
Priyal Mote, Alexandra Wong (Inkling Illustration)
Aanvullende tekst Ian Fitzgerald
Hoofdredacteur Francesca Baines
Hoofd beeldredactie Philip Letsu
Productieredacteurs Dragana Puvacic, Gillian Reid
Productiecontroller Joss Moore
Beeldresearch Rituraj Singh
Hoofd team beeldresearch Sumedha Chopra
Omslagontwerper Akiko Kato
Hoofd omslagontwerp Rashika Kachroo
Hoofd beeldredactie (omslagen) Romi Chakraborty
Uitgever Andrew Macintyre
Hoofd vormgeving Mabel Chan

Oorspronkelijke titel
Ancient Egypt

Oorspronkelijke uitgever
Dorling Kindersley Limited
DK, 20 Vauxhall Bridge Road, London SW1V 2SA
Copyright © 2024 Dorling Kindersley Limited
A Penguin Random House Company

Nederlandse vertaling
© Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2025
Vertaling: Jet Zegers en Mylene Delfos
Boekverzorging: Asterisk*, Amsterdam
Cover: Keppie & Keppie

ISBN 978 90 209 8889 5
D/2025/45/365
NUR 212, 242

www.lannoo.com
www.de-leukste-kinderboeken.com

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief
met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve
aanbiedingen.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/
of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch,
mechanisch of op enige ander manier zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

oud Nieuw

INLEIDING TOT HET OUDE EGYPTE

8 KEMET EN DE RIVIER
ALS BRON VAN LEVEN

10 TIJDLIJN VAN EGYPTE

12 TEMPEL
VAN HATSJEPHOET

GODEN EN GODINNEN

16 GODEN AAN DE LEIDING

18 WIE ZIJN DE GODEN?

20 NOG MEER GODEN

22 EEN SCHEPPINGSVERHAAL

24 PROCESSIE VAN GODEN

26 DE REIS VAN
DE ZON

28 HUIZEN VAN DE GODEN

30 DIENAREN VAN DE GODEN

32 MAGIE EN
GENEESKUNST

34 HEILIG FESTIVAL

FARAO'S

38 WANNEER BEN JE KONING?

40 EREGALERIJ DER FARAO'S

44 DE GROTE SFINX

46 KONINKLIJKE REBELLEN

48 KONINKLIJKE VROUWEN

50 HET JUBILEUM VAN DE KONING

52 HET LAND BESTUREN

DAGELIJKS LEVEN

56 EEN JAAR VAN DRIE SEIZOENEN

58 LANDBOUW

60 HET WATER LATEN WERKEN

62 EEN VISTOCHTJE

64 DE KOST VERDIENEN

66 HANDELEN EN RVILEN

68 BROOD, BIER EN GRVIS

70 ETEN ALS EEN EGYPTENAAR

72 GEZINSLEVEN

74 EEN EGYPTISCH HUIS

76 HET HUIS VAN EEN AMBACHTSMAN

78 HONDEN EN KATTEN

80 LEKKER RVIKEN

82 DUVRZAME MODE

84 SCHOONHEID

86 STIJLVOLLE KAPSELS

88 MAGISCHE SIERADEN

90 WIJN EN GEVOGELTE

92 SCHRIJVEN ALS EEN EGYPTENAAR

94 HIËROGLIEFEN LEZEN

96 DE KRACHT VAN HET SCHRIFT

98 KINDERTIJD

100 SPELEN TOT IN DE EEUWIGHEID

HET HIERNAMAALS

104 EEN HANDBOEK VOOR HET HIERNAMAALS

106 DAG DES OORDEELS

108 HET VELD VAN RIET

110 WAT NEEM JE MEE NAAR HET HIERNAMAALS?

112 KEN JE MUMMIE

114 HET LICHAAM BALSEMEN

116 ZORG VOOR HET LICHAAM

118 DIENEN IN HET HIERNAMAALS

120 TUSSEN TWEE WERELDEN

122 ALLES OVER PIRAMIDEN

124 SLIM BOUWEN

126 DE GROTE PIRAMIDE

128 VALLEIEN DER KONINGEN EN KONINGINNEN

130 GRAFTOMBE VAN RAMSES V EN VI

132 HET GRAF VAN TOETANCHAMON

134 BINNEN IN DE TOMBE

136 GRAFSCHATTEN

VRIEND EN VIJAND

140 HANDELSPARTNERS

142 EGYPTTE TEN STRIJDE

144 VREEMDE HEERSERS

146 GRIEKSE BEWIND

148 ROMEINSE MUMMIE

EGYPTTE BLOOTGELEGD

152 EGYPTTE HERONTDEKT

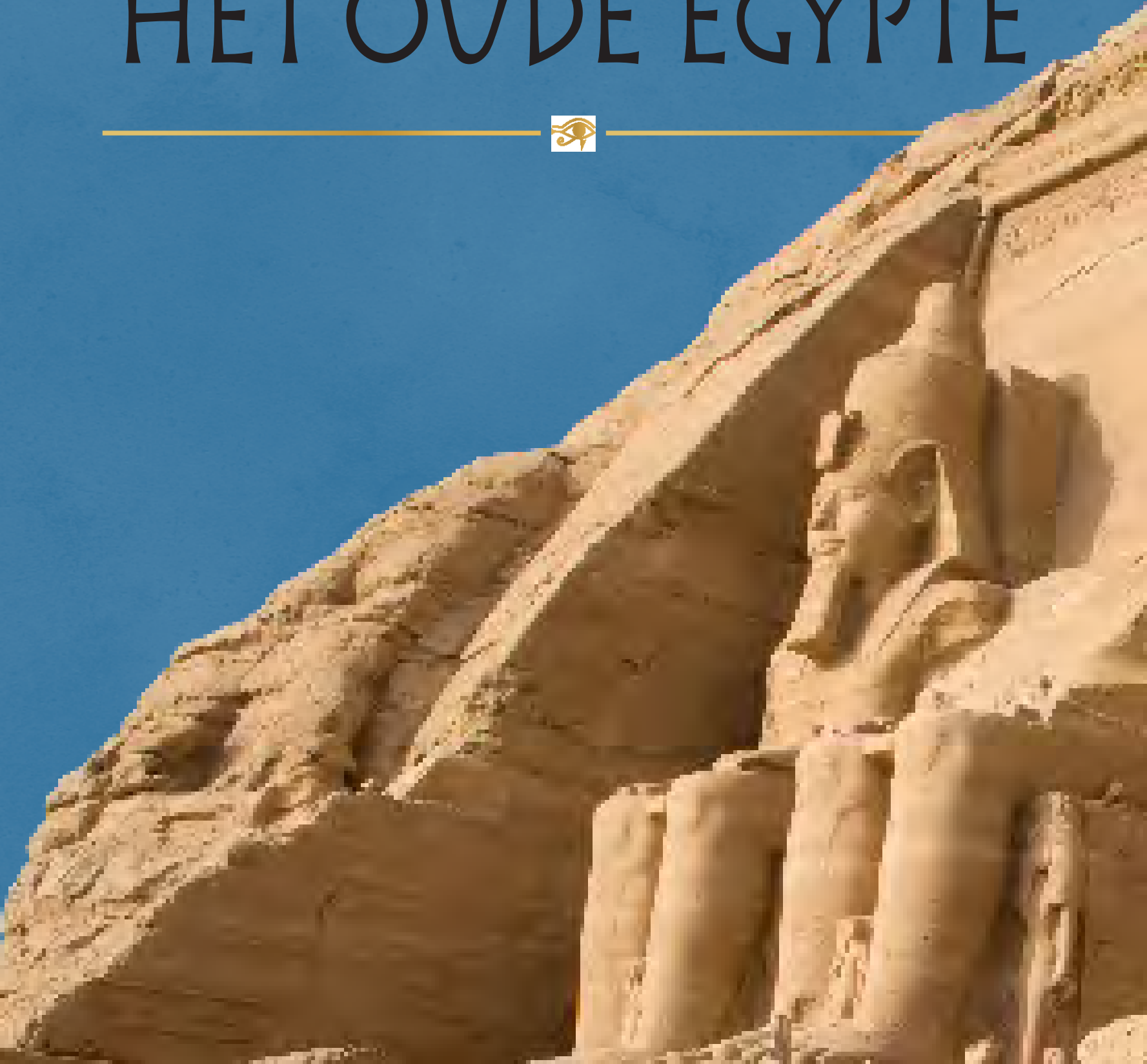
154 GEHEIMEN ONTHULLEN

156 WOORDENLIJST

158 REGISTER

160 DANKWOORD

INLEIDING TOT HET OVDE EGYPTE

KEMET EN DE RIVIER ALS BRON VAN LEVEN

De Egyptische beschaving ontstond op de smalle, vruchtbare strook langs de oevers van de Nijl. De rivier was een bron van leven en een belangrijke transportroute door de woestijn.

ZWART LAND

De oude Egyptenaren noemden hun land Kemet, het 'zwarte land'. De naam komt van de donkere grond die de Nijl jaarlijks achterliet wanneer de rivier buiten haar oevers trad. Deze rijke, vruchtbare aarde veranderde de woestijn in groene landbouwgrond, waar de mensen hun gewassen konden verbouwen.

LEVENSADEER

Het Nijlwater maakte leven mogelijk en de rivier was de belangrijkste route waarlangs goederen en mensen reisden. Maar hij had ook een symbolische betekenis. Deze modelboot komt uit het graf van de hoge ambtenaar Meketre. Hij maakt een pelgrimstocht naar Abydos, de mythische begraafplaats van Osiris, de god van nieuw leven.

ROOD LAND

Achter het zwarte land lag Deshret, het 'rode land' van de woestijn. Het was een droge, hete, ontoegankelijke streek, die kalksteen, zandsteen, graniet en basalt leverde waarmee de Egyptenaren hun tomben, tempels en piramiden bouwden. Deze enorme, onvoltooide, granieten obelisk werd achtergelaten in de steengroeve bij Aswan.

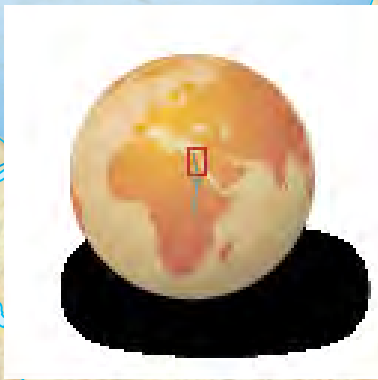

Onder de luifel een zittend beeld van Meketre

De boot wordt geroeid door zestien roeiers.

De modelboot is gesneden uit hout en groen geschilderd, zodat hij lijkt op de schepen van papyrusstengel, die de Nijl bevoeren.

- 1 Piramiden van Gizeh**
Deze enorme stenen tomben werden meer dan 4500 jaar geleden gebouwd in de buurt van Memphis, de eerste hoofdstad van het oude Egypte.

- 2 Tempel van Luxor**
Langs de Nijl werden honderden tempels gebouwd, waaronder rond 1400 v.C. de Tempel van Luxor op de oostelijke oever in Thebe.

- 3 Valleien der Koningen en Koninginnen**
In deze valleien op de westelijke oever van de Nijl liggen bijna alle heersers van Egypte van tussen 1539 en 1075 v.C. begraven.

- 4 Tempels van Aboe Simbel**
De twee grote tempels van Aboe Simbel, die tussen 1264 en 1244 v.C. ver ten zuiden van Aswan uit de rotswanden zijn gehouwen, liet Ramses II neerzetten als teken van zijn macht.

TIJDLIJN VAN EGYPTE

Hoewel er archeologisch bewijs is dat de vroege beschaving van Egypte bijna 20.000 jaar geleden al bestond, begon de geschreven geschiedenis in 3000 v.C. en besloeg meer dan 3000 jaar.

Middenrijk

Na een lange periode gekenmerkt door hongersnood onder zwakke heerschappij herenigt Mentoehotep II (rechts) Egypte. Hiermee begint het Middenrijk, een tijd van vrede en stabiliteit in eigen land, en veroveringen in de Levant en Nubië. Er worden grote forten gebouwd, en kunst en literatuur gedijen.

Piramiden van Gizeh

Omdat koningen zeker willen zijn van een plekje in het hiernamaals, worden de piramiden groter. De grootste zijn die van Chefred en Cheops (beide op de achtergrond rechts), gebouwd in Gizeh vlak bij de oude hoofdstad in Memphis.

1985–1650 v.C.

2589–2504 v.C.

De heerschappij van de Hyksos

Het Middenrijk eindigt wanneer kolonisten uit de Levant, bekend als de Hyksos (wat 'vreemde heersers' betekent), de macht over het noorden van Egypte grijpen. Zij introduceren het paard, de strijdswagen en nieuwe wapens.

Strijdwagen uit het graf van de edelen Joeja en Toeja uit het Nieuwe Rijk

Het Nieuwe Rijk

Ahmose I is de eerste heerser van het Nieuwe Rijk. Hij verslaat de Hyksos en herstelt de Egyptische macht. Tijdens het Nieuwe Rijk worden enorme tempels, standbeelden en paleizen gebouwd.

Beeld van Ahmose I

1650–1550 v.C.

1550–1069 v.C.

Romeinse verovering

De laatste onafhankelijke heerser, koningin-farao Cleopatra VII, wordt verslagen bij de Slag bij Actium in 31 v.C. Het jaar daarop wordt Egypte een Romeinse provincie.

Romeinse keizer Trajanus danst voor de goden als een Egyptische farao.

30 v.C.

Griekse heerschappij

Alexander de Grote, koning van het Noord-Griekse Macedonië, valt Egypte binnen en verdrijft de Perzen. Zijn generaal Ptolemeus sticht een dynastie die 300 jaar duurt. De grote stad Alexandrië wordt gebouwd.

Munt van Ptolemeus I

332–30 v.C.

Late periode

Egypte verandert als gevolg van herhaalde veroveringen door vreemde mogendheden. Eerst komen de Libiërs, dan de Koesjieten van Nubië (747–656 v.C.). Zij worden gevolgd door de Saieten, een dynastie van Egyptische farao's, die in 525 v.C. ten val worden gebracht door de Perzen, die op hun beurt worden vervangen door de Grieken.

1069–332 v.C.

Rotskunst

Nomadische jager-verzamelaars leven in de Nijlvallei. Rotstekeningen in het zuidelijke Qarta tonen vogels, gazellen en oerossen, de vroege voorouders van runderen.

Neolithische nederzettingen

In het achtste millennium v.C. vestigen mensen zich in tijdelijke kampen, zoals in Nabta Playa. De stenen cirkel daar – een astronomische kalender – dateert van rond 4500 v.C.

Vroeg schrift

Hiërogliefen werden in het vierde millennium v.C. ontwikkeld, aanvankelijk om dingen te registreren. Dit label van bot met inscripties uit ca. 3300 v.C. werd in een oud koningsgraf in Abydos gevonden en zat aan een vat gebonden om aan te geven wat erin zat.

ca. 17.000–15.000 v.C.

ca. 7500 v.C.

ca. 3300 v.C.

Piramide van Djoser

De eerste piramide wordt in Saqqara gebouwd als een tombe voor koning Djoser. Hij is ontworpen door Imhotep, de eerste architect in de geschiedenis die bij naam wordt genoemd, en heeft trapvormige in plaats van rechte zijden.

2667–2648 v.C.

Het Oude Rijk

In de eerste belangrijke periode van de Egyptische geschiedenis krijgen de koningen meer centrale macht. Veel religieuze overtuigingen en kunstvormen ontstaan in deze tijd, die bekendstaat om zijn monumentale stenen architectuur.

Egypte wordt één

In de zogeheten predynastische periode bestaat het land uit twee koninkrijken, Opper- en Neder-Egypte. Koning Narmer verenigt ze en heerst als eerste over beide. Na hem dragen koningen een dubbele kroon, als symbool voor beide koninkrijken.

2686–2181 v.C.

ca. 3100 v.C.

Sfinx van Thotemosis III

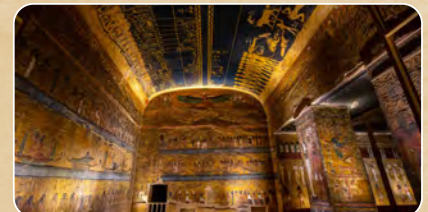

Het Egyptische Rijk

Tijdens het Nieuwe Rijk breiden strijdlustige farao's het Egyptische grondgebied uit en verdedigen het land. Onder Thotemosis III (1479–1425 v. Chr.) bereikt het rijk zijn grootste omvang: het loopt van de Levant in het noorden tot Nubië in het zuiden.

Vallei der Koningen en Koninginnen

Bijna alle heersers van het Nieuwe Rijk liggen begraven in een netwerk van tombes in de buurt van Thebe (het huidige Luxor). De tombes zijn in de rotsen uitgehouwen en beschilderd.

Tombe van Seti I

1550–1153 v.C.

1539–1075 v.C.

Toetanchamon

De beroemde 'jongenskoning' regeert nog geen tien jaar lang en sterft als hij 18 of 19 jaar oud is. Zijn met schatten gevulde tombe in de Vallei der Koningen wordt in 1922 ontdekt en leidt tot ruim een eeuw van 'Toetmanie'.

Verguld houten beeld van Toetanchamon met een harpoen

1336–1327 v.C.

Achnaton en Nefertiti

Deze farao en zijn koningin en medeheerser breken met de religieuze traditie en ontwikkelen een nieuwe, meer naturalistische artistieke stijl. Na hun dood wordt de oude orde snel hersteld.

1352–1336 v.C.

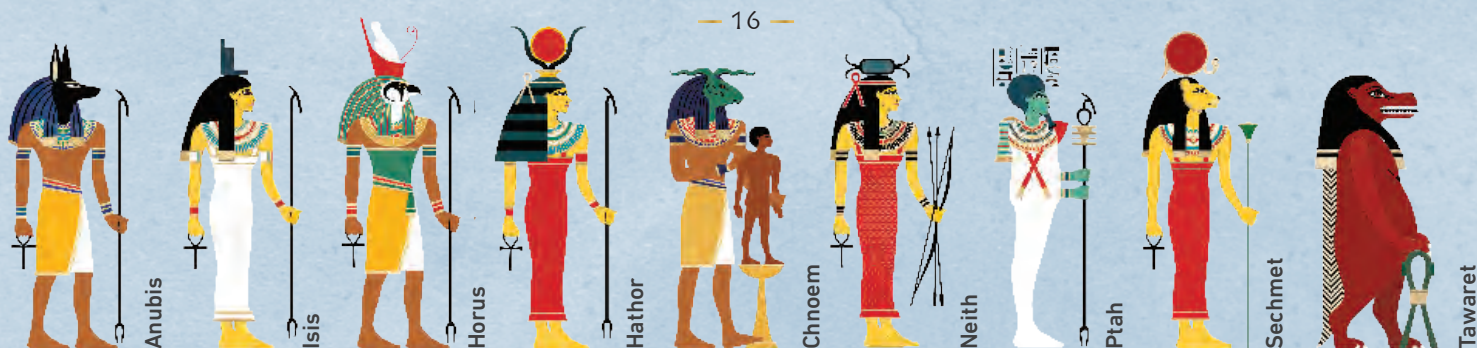
TEMPEL VAN HATSJEP SOET

De graftempel van de vrouwelijke farao Hatsjepsoet was een enorm eerbetoon aan haar macht. De tempel lag aan de voet van de kliffen bij Thebe (nu Luxor), was verdeeld over drie terrassen en had tuinen met exotische bomen en struiken die uit het buitenland waren geïmporteerd.

GODEN EN GODINNEN

GODEN AAN DE LEIDING

De oude Egyptenaren geloofden dat goden en godinnen elk aspect van het universum beheersten. De meeste godheden symboliseerden de natuurkrachten, die in evenwicht moesten worden gehouden om de goddelijke orde te handhaven.

Beschermende vleugels

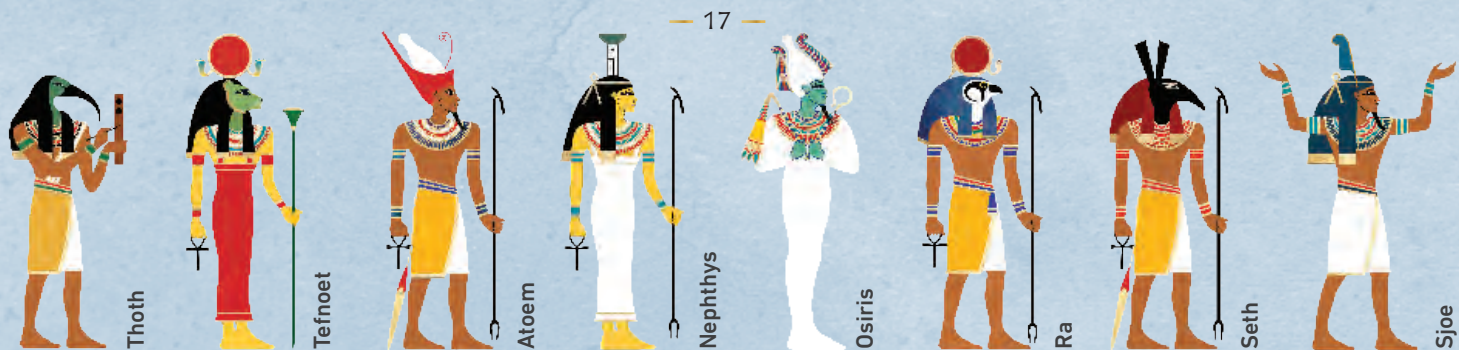
Maät staat afgebeeld met haar armen gespreid en met gierenvleugels. Zij beschermde en onderhield het heelal en handhaafde er de orde.

GODIN VAN HARMONIE

Maät was de godin van harmonie, orde en waarheid. Ze hield het universum in balans en belichaamde het begrip 'maät' of goddelijke orde. Ze is hier afgebeeld met de veer van de waarheid op haar hoofd.

Droge woestijn

De oude Egyptenaren zagen overal twee kanten aan: orde en chaos, mannelijk en vrouwelijk, dag en nacht. De droge woestijn was één kant van het leven aan de Nijl.

GODEN EN GODINNEN

Er werden meer dan 1400 Egyptische goden en godinnen in oude geschriften genoemd en in beelden en op schilderijen afgebeeld. Dit zijn slechts enkele van de belangrijkste. De mensen brachten offers en voerden rituelen uit om hen gunstig te stemmen.

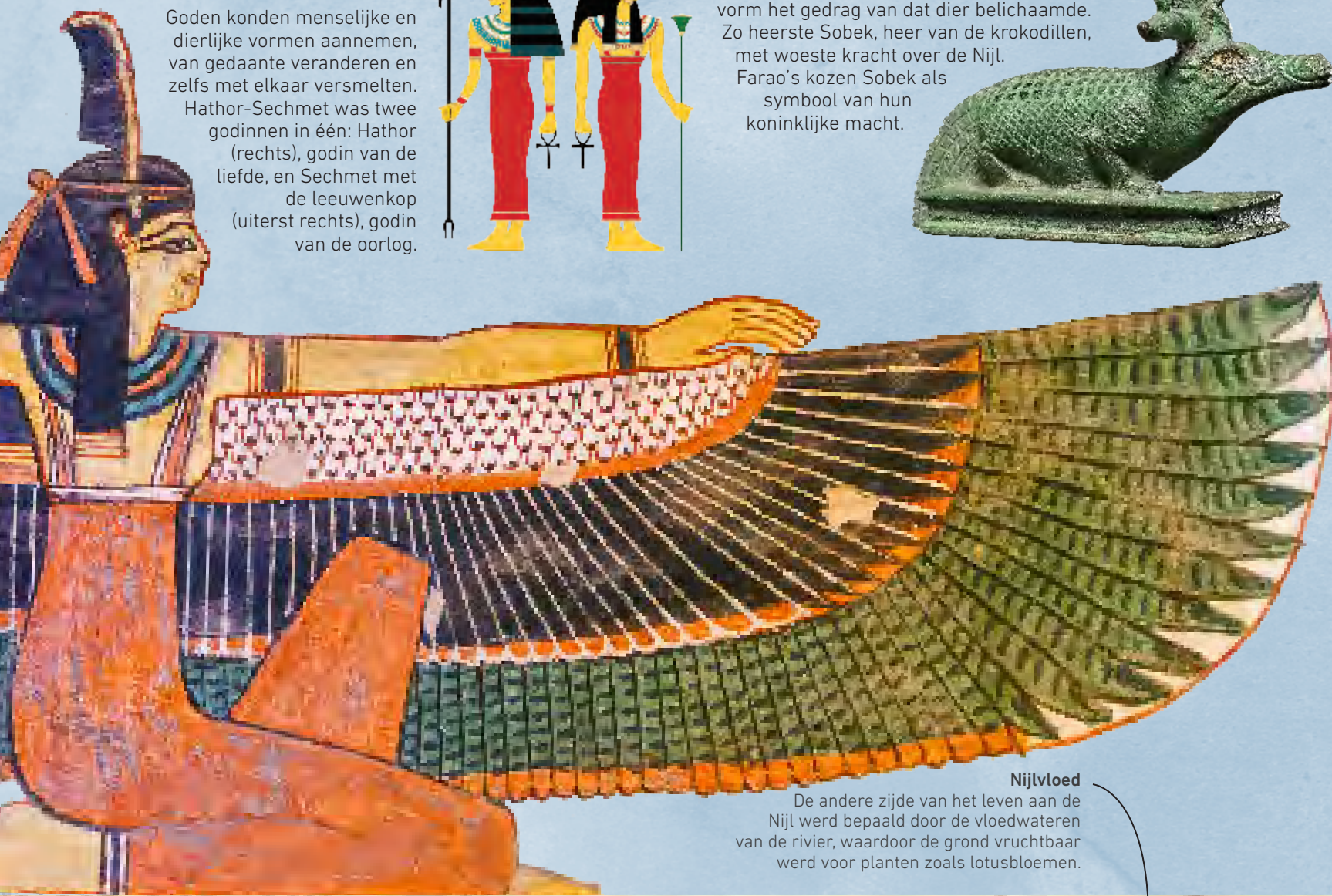
GEDAANTE- VERWISSELAARS

Goden konden menselijke en dierlijke vormen aannemen, van gedaante veranderen en zelfs met elkaar versmelten. Hathor-Sechmet was twee godinnen in één: Hathor (rechts), godin van de liefde, en Sechmet met de leeuwenkop (uiterst rechts), godin van de oorlog.

DIERLIJK GEDRAG

Men dacht dat een god met een dierlijke vorm het gedrag van dat dier belichaamde. Zo heerste Sobek, heer van de krokodillen, met woeste kracht over de Nijl. Farao's kozen Sobek als symbool van hun koninklijke macht.

Nijlvloed

De andere zijde van het leven aan de Nijl werd bepaald door de vloedwateren van de rivier, waardoor de grond vruchtbaar werd voor planten zoals lotusbloemen.

WIE ZIJN DE GODEN?

Atefkroon, de kroon van Opper-Egypte met twee struisvogelveren

De groene huid staat voor de gewassen die groeien uit de vruchtbare zwarte modder.

Gemummificeerd lichaam

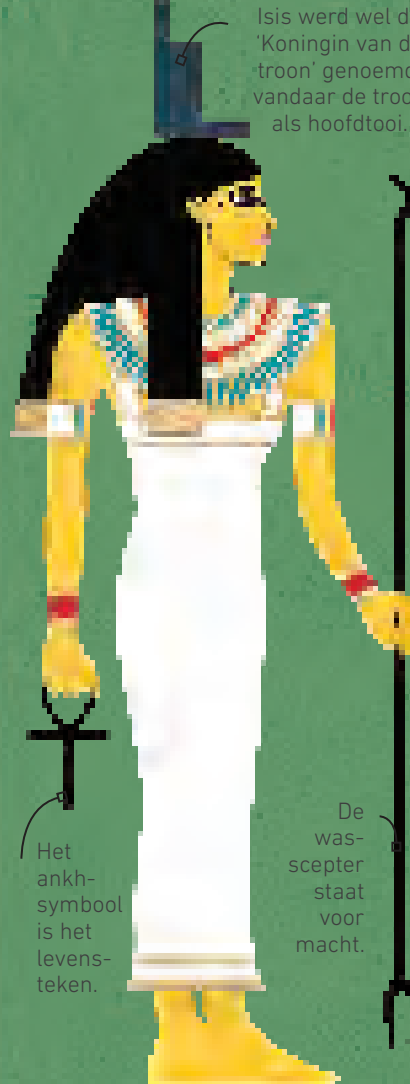
OSIRIS

GOD VAN DE ONDERWERELD

 Domein: nieuw leven en het hiernamaals

 Superkracht: oordeelt over de doden

 Weetje: hij werd gedood door zijn broer, Seth, en weer tot leven gewekt door zijn vrouw, Isis.

Isis werd wel de 'Koningin van de troon' genoemd, vandaar de troon als hoofdtooi.

Het ankh-symbool is het levens-teken.

De was-scepter staat voor macht.

ISIS

GODIN VAN MAGIE EN MOEDERSCHAP

 Domein: bescherming, liefde en de maan

 Superkracht: geneest

 Weetje: men dacht dat de overstromingen van de Nijl werden veroorzaakt door de tranen van Isis nadat haar man Osiris was gedood.

Valken-kop

Pschent, de dubbele kroon van Egypte

HORUS

GOD VAN HET KONINGSCHAP

 Domein: lucht, jacht en genezing

 Superkracht: beschermt het volk van Egypte

 Weetje: men geloofde dat elke heerser van Egypte de wereldse vorm van de god Horus was.

Deze galerij van goden en godinnen bevat slechts enkele van de belangrijkste godheden. Velen hadden de macht van de schepping en beschermden mensen in leven en dood.

Valken-
kop

Zonneschijf
en cobra,
ook wel
'uraeus'
genoemd

RA

GOD VAN DE ZON

 Domein: schepping (de eerste scheppende god)

 Superkracht: beheerst leven en dood, de lucht en het weer

 Weetje: Ra was de machtigste en grootste god tijdens het grootste deel van de geschiedenis van het oude Egypte.

Zonneschijf-
hoofdtooi
met
koehoorns

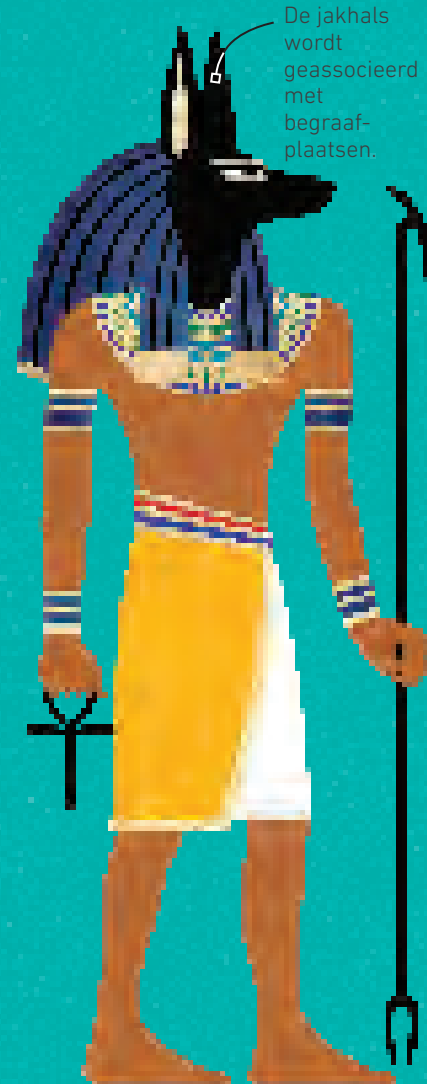
HATHOR

GODIN VAN DE LIEFDE

 Domein: schoonheid, muziek, dans, vruchtbaarheid en vreugde

 Superkracht: beschermt de doden

 Weetje: de koehoornhoofdtooi van Hathor werd vaak gedragen door Egyptische koninginnen.

De jakhals
wordt
geassocieerd
met
begraaf-
plaatsen.

ANUBIS

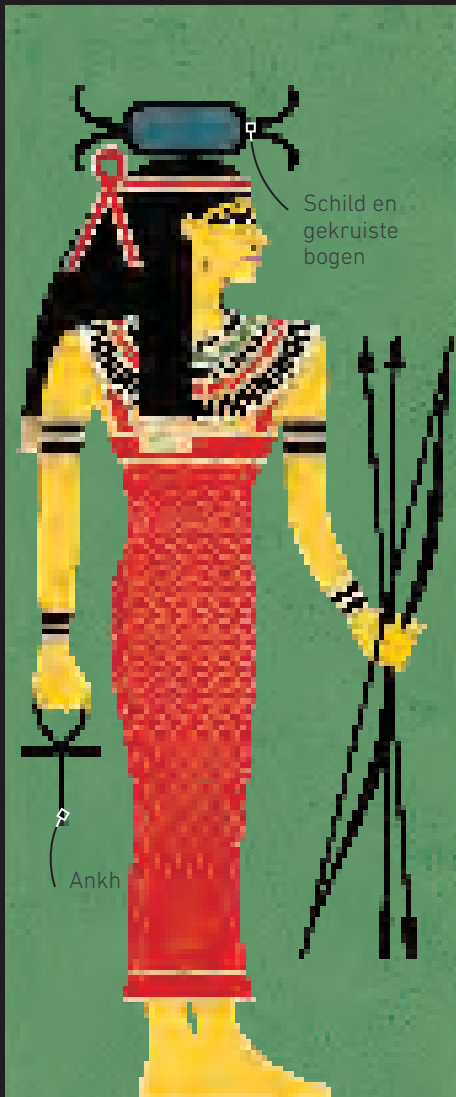
GOD VAN DE
BEGRAAFPLAATSEN

 Domein: balseming

 Superkracht: begeleidt de zielen van de doden uit de aardse wereld door de onderwereld

 Weetje: Anubis zou Isis hebben bijgestaan toen zij Osiris balsemde nadat hij door Seth was gedood.

NOG MEER GODEN

Schild en gekruiste bogen

Ankh

NEITH

GODIN VAN DE SCHEPPING

 Domein: scheppende godin, bekend als 'de weefster', bedenker van de geboorte, godin van de oorlog

 Superkracht: het universum scheppen en de macht het te vernietigen

 Weetje: ze bracht de wereld tot leven op haar weefgetouw.

Ramskop met gedraaide hoorns die naar beide kanten uitsteken

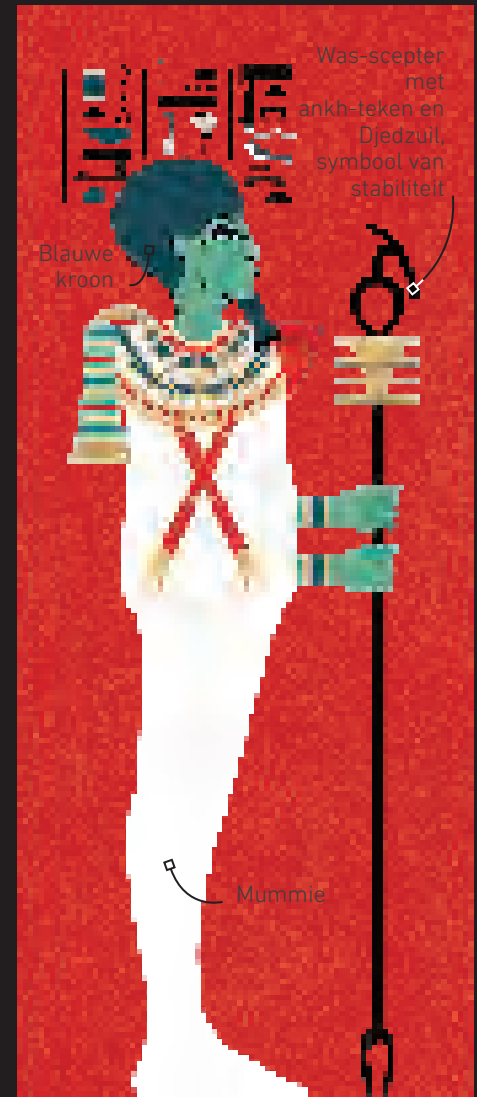
CHNOEM

GOD VAN DE STROMING VAN DE NIJL

 Domein: scheppende god, ook wel 'de pottenbakker' genoemd; god van de vruchtbaarheid

 Superkracht: schepping en geslaagde oogsten

 Weetje: Chnoem schiep mensen door ze op zijn pottenbakkersschijf uit Nijlklei te boetsen.

Was-scepter met ankh-teken en Djedzuil, symbool van stabiliteit

Blauwe kroon

Mummie

PTAH

GOD VAN AMBACHTSLIEDEN EN SCHEPPING

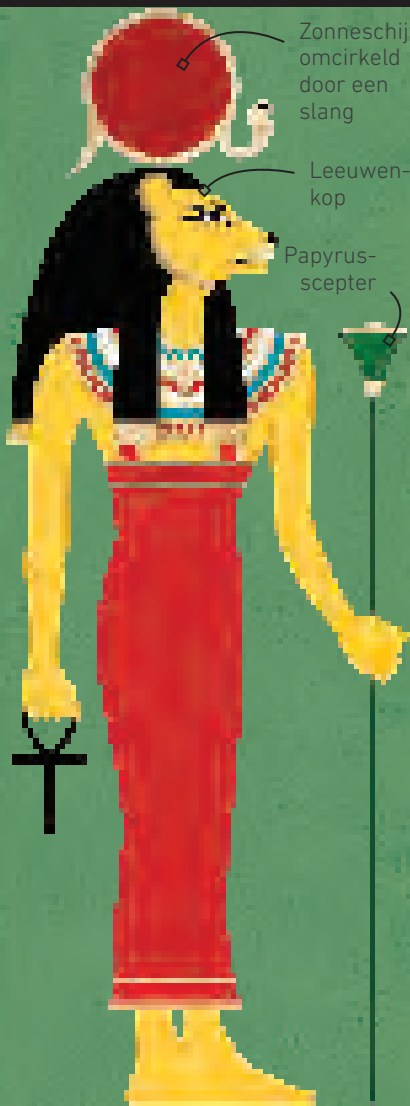
 Domein: scheppende god, die de dingen een naam gaf en naar gebeden luisterde

 Superkracht: scheppen en genezen

 Weetje: Ptah sprak de wereld tot leven door elk ding bij naam te noemen.

PTAH HEEFT ALLE GODEN HET LEVEN GEGEVEN VIA HET HART EN DE TONG.

DE SHABAKA-STEEN

Zonneschijf omcirkeld door een slang

Leeuwenkop

Papyrus-scepter

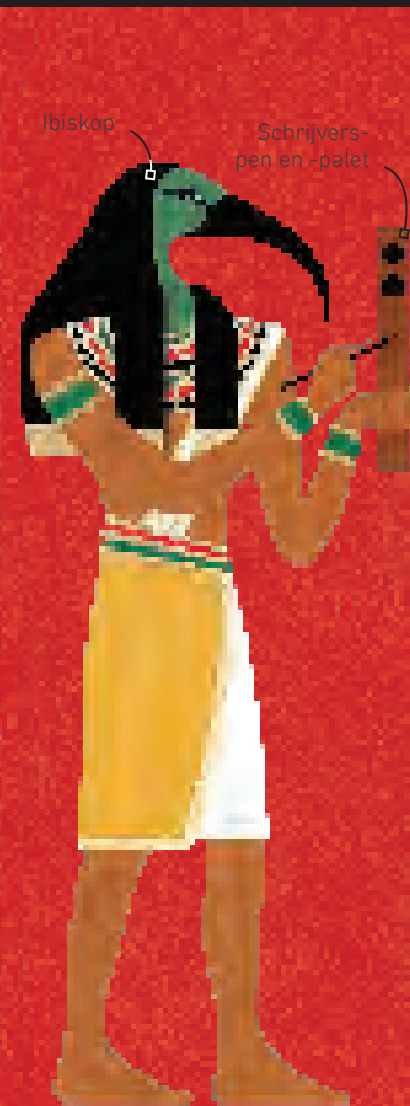
SECHMET

GODIN VAN DE OORLOG

 Domein: plaag en genezing

 Superkracht: bescherming tegen ziekte en kwaad

 Weetje: Sekhmet was een groot krijger en lijfwacht van de zonnegod Ra, en vocht om hem te verdedigen.

Ibiskop

Schrijvers-pen en -palet

THOTH

GOD VAN KENNIS EN WIJSHEID

 Domein: wijsheid en schrift

 Superkracht: genezing en magie

 Weetje: Thoth zou de hiërogliefen hebben uitgevonden. Soms verschijnt hij als baviaan.

Nijlpaardenkop, leeuwenpoten en een krokodillenstaart

Hiëroglief voor 'bescherming'

TAWARET

GODIN VAN HET MOEDERSCHAP

 Domein: vruchtbaarheid en bescherming van vrouwen

 Superkracht: vrouwen en kinderen beschermen

 Weetje: Tawaret was een van de populairste godinnen van het familiehuus.